

ta, jolloin Karjalan maaseutua urakalla venäläistettiin. Varsinkin rajakuntien kielimurre on hyvin lähellä suomen kieltä, joten siellä suomenkielinen toiminta on helppoa. Paadenen keskuksessa eroaa murre jo huomattavasti suomen kielestä, mutta ei ole vaikeasti tajuttavaa sekään”.

Edellään otun yhteydessä on merkille pantava Suomen Etsivän keskuspoliisin raportti toukokuulta 1926. Sen tekijä huomauttaa, että venäjän kieli on johtoasemassa Neuvosto-Karjalassa. Mutta ”vähitellen ovat sikäläiset suomalaiset tunkeutuneet yhä johtavimpiin asemiin, jolloin venäjän kieli on joutunut jossain määrin syrjään. Tämä kehitys näyttää kulkeeneen kuin itsestään, olosuhteiden muuttuessa, joskin toiselta puolen on havaittavissa jopa tietoisia kielikamppailuakin, mikä on ilmennyt mm. erimielisyyksinä suomalaisten kommunistien ja paikallisten venäläisten nationalistien välillä”.

Kesällä 1926 Karjalan työläis-talonpoikaistarkastuksen kansankomissariaatti suoritti tarkastuksen jokaisessa kihlakunnassa. Paatenen tpk:ssa oli päätetty lukuvuodesta 1929-30 siirtyä kouluopetuksessa kokonaan suomen kielelle. Vahva askel tähän suuntaan oli jo syksyllä 1925 opettaja A. Hartikaisen aloittama suomenkielinen opetus Paatenen ensi asteen koulussa sekä suomen opetus aineena 7-vuotisen venäläisen koulun kolmella viimeisellä ryhmällä. Samaan aikaan alkoi opettaja M. Muossalaisen hoitama ensi asteen suomenkielinen koulu Prokkolassa (Jukko-gubassa) ja Liistepohjan venäläisessä ensi asteen koulussa suomen opetus aineena opettaja A. Purosen johdolla.

Vuonna 1927 Paatenesta tuli Seesjärven piirin hallinnollinen keskus. Porajärven, Pukajärven ja Repolan pitäjät jäivät sen ulkopuolelle. Kesäkuussa Punainen Karjala kirjoitti kirjoitti uudesta piiristä seuraavasti: ”Piirin hallinnollisen osaston toimialue käsittää 7 059 neliökilometriä ja siinä on asukkaita 6 500 henkeä. Asukkaat ovat Karjalasia lukuunottamatta Maaselän aseman piiriä, jossa asukkaat ovat venäläisiä”.

Hallinnollisia uudistuksia seurasikin tärkeitä uudistuksia koulutoiminnassakin. Ne noteerattiin Suomessa asti: Uusi Suomi (5.4.1928) kirjoitti, että ”ylemmän asteen koulujen karjalaistuttamisesta mainittakoon, että tällä kertaa muutetaan Paatenen talonpoikaistuorisokou-

lu tykkäänään suomenkieliseksi”. Tämä koulu palvelikin myös Porajärven, Repolan ja Rukajärven tarpeita.

Suomenkielinen koulutoiminta pääsi Paatenessa vauhtiin 1930-luvun alkupuolella. Vuosina 1930-37 Paatenen 9-vuotista vajaan koulua käyttänyt Ksenia V. Mimmijeva o.s. Bykova kertoi tekijälle, ettei suomenkielinen opetus tuottanut ylipääsemättömiä hankaluuksia karjalaisille koululaisille. Hänen mukaansa lapset kyllä tulivat toimeen oppitunneilla suomen kielellä; keskenään, vanhempiensa ja kyläläisten kanssa he puhuivat karjalaa.

Suomenkielisen opetuksen edistymisestä Paatenen vajaan keskikoulussa lukuvuoden 1934/35 toisella neljänneksellä kertovat seuraavat toimintakertomuksen luvut:

SUOMEN KIELI

	Oikein hyvä	Hyvä	Tyydyttävä	Epät.
kirjallinen	7	48	164	45
suullinen	19	39	161	45

Oliko Paatenekin ehdolla kommuunin pääkaupungiksi?

Punaisessa Karjalassa 4.7.1935 vietettäessä Neuvosto-Karjalan 15-vuotisjuhlaa bolševikkiveteraani Jaakko Mäki muisteli Karjalan kommuunin perustamisen alkuaikojaa.

Kirjoituksessa näyttäisi olevan joitakin selviä muistivirheitä, mutta myös mielenkiintoinen kuvaus siitä miten 3-miehinen vallankumouskomitea matkusti Muurmannin rataa aina Kemiin saakka etsien Karjalan kommuunille sopivaa pääkaupunkia. Petroskoi ei siis ollut ensimmäinen vaihtoehto.

Yleisvenäläinen toimeenpaneva keskuskomitea antoi 7. p:nä kesäkuuta 1920 asetuksen Karjalan työkansan kommuunin perustamisesta ja nimitti samalla Karjalan vallankumouskomitean. Siihen tuli kolme jäsentä, pj Edvard Gylling ja jäseninä Jaakko Mäki¹⁾ ja Vasili Kudzhijev²⁾

Komitean jäsenistä vain kaksi oli tuolloin Leningradissa. He he lähtivät mm. painokone mukanaan junalla Muurmannin rataa kohti Karjalaa. Petroskoissa seurueeseen liittyi Kudzhijev. Täysilukuinen komitea pohitti tilannetta ja päätti jatkaa junnalla kohti pohjoista tarkoituk-

Paatenen koulussa oli 1930-luvun alkupuolella paljon suomalaisia opettajia, joukossa myös amerikansuomalaisia. Ksenia Mimmijeva mainitsi seuraavat sukunimet: historian opettaja Junilainen, fysiikan opettaja Töyli, venäjän kielen opettaja Olga Joutsen, veljekset Höppö ja Sakarinen sekä koulun johtaja Antti palo. Itse asiassa oppilaat eivät kovin hyvin tienneet opettajiensa nimiä, koska tavan mukaan kääntäivät heidän puoleensa puhutellulla ”opettaja”.

Elokuussa 1937 Paatenen vajaan keskikoulussa työskenteli 14 opettajaa, joista kahdeksan oli suomalaisia: Andrei Sakarinen (väliaik. matematiikan opettaja), Paavo Juntunen (varajohtaja ja kirjallisuus sekä matematiikka), Matti Katsalainen (historia ja maantiede), Nikolai Toivonen (venäjän kie-

li ja musiikki), Laura Saikkola (suomen kieli ja kirjallisuus). A. Viik oli toisen luokan, Lehtonen kolmannen luokan opettaja.

Kaikkiaan Seesjärven piiri alueella oli vuoteen 1937 mennessä toiminnassa kolme vajaan keskikoulua (Paatene, Sellä ja Suurlahti) sekä 13 alkeiskoulua. Voi sanoa, että puutteista ja vaikeuksista huolimatta kansan valistus suomen kirjakielillä sai jalansijan kotiseudullani. Sen tulokset ansaitsevat tutkimusta ja käsittelyä.

Lopuksi tahtoisin lainata Punaisessa Karjalassa 6. maaliskuuta 1926 julkaistusta artikkelista ”Suomen kielen opetus Paadenella” seuraavan lauseen: ”...jos karjalainen tahtoo joskus omalla kielellänsä tulla kirjantaitavaksi, niin hänen on opiskeltava suomen kieltä.

ALEKSEI LEVKOJEV
historiatieteen kandidaatti
Paatene (Syktyvkar)

sella löytää sopiva paikka kommuunin pääkaupunkia varten.

Ensin pysähdyttiin katsomaan Kontupohjaa, mutta se oli siihen aikaan kovin mitätön kylä, muistelee Mäki. Seuraavaksi tarkastettiin Karhumäki, sopsiko se. Siellä ei kuitenkaan silloin ollut paljon muuta kuin rautatien rakennusvaiheen aikaisia parakkeja, joten paikka ei miellyttänyt komitean jäseniä.

Taas mentiin eteenpäin ja saavuttiin Maaselän asemalle, Seesjärven kaakkoispäähän. Siellä saatiin tietää, että ”lahtari-agentit” olivat edempänä polttaneet Ontajoen rautatiesillan, joka sijaitsee nykyisestä Kotskomasta etelään. Tämä tapahtui Mäen muistaman mukaan kesäkuun 22. päivän tienoilla.

Kysymyksessä on kuitenkin muistivirhe, sillä tapahtuma, johon Mäki näyttää viittaavan, tapahtui vasta Karjalan nousun aikaan eli vasta runsaan vuoden kuluttua vallankumouskomitean junamatkasta. Ryhmä tunkeutui metsäsiisijä teki tuhoamisretken Ontajoen sillalle 13. p:nä marraskuuta 1921

aikaansaaden lyhyen liikennekatkoksen.

Jotakin esteitä radalla kuitenkin lienee ollut. Liikenne saatiin vasta muutaman päivän kuluttua toimimaan ja niin matkaa jatkettiin pohjoiseen Kemiin saakka.

Siellä pysähdyttiin ja yritettiin vakavasti löytää sijoittamispaiikka kaupungista. Mutta kova oli sielläkin maaperä. Huoneustoja ei löytynyt; tarvittiin näet tiloja paitsi vallankumouskomitealle myös paljon muitakin.

Miten kauan vallankumouskomitea Kemissä viipyi, siitä ei ole tarkkaa tietoa. Lopulta kuitenkin päätettiin, että on palatava Petroskoihin. Siellä olisi sittenkin parhaat edellytykset. Tätä puolsi erityisesti Kudzhijev.

Petroskoista saatiinkin aluksi vaatimattomat tilat, ja päästiin alkuun. Oli muitakin ongelmia. Petroskoissa toimi ennestään Aunuksen läänin toimeenpaneva komitea, joten samaan kaupunkiin tuli näin kaksi neuvostovallan keskusta. Seurauksena oli ristiriitoja, epäsuopua ja niin suuria näkemys-

Saikkeli
llisuus);
an, Leh-
an opet-

en piirin
37 men-
me va-
e, Selki
alkeis-
ä puut-
olimat-
ten kir-
otiseu-
saisse-
lyä.

ata Pu-
maalis-
artik-
petus
useen:
o jos-
la kir-
en on
ä.

aatti

ne-

kui-
nne
vän
nat-
Ke-

et-
au-
utta
rä.
ar-
tsi
ös

is-
ei
i-
it-
si
t.
i-

k-
s-
n-
i-
t-
i-

eroja, että ratkaisuja oli haetta-
va Moskovasta asti.

Tilanne ratkaistiin lopulta
siten, että Aunuksen läänin kes-
kus elokuussa 1921 siirrettiin
pois kaupungista ja syksyllä
1922 lakkautettiin koko Aunuk-
sen lääni.

Em. matkaan on viittaus
myös Viipurissa ilmestyneessä
Vapaa Karjala -lehdessä n:o 1
19.8.1920. Jutussa 'Kommunis-
tien puuhut Karjalassa' lehti
mainitsee, että Karjalan halli-
tus, joka ennen sijaitsi Kem-
in kaupungissa, on nyttemmin siir-
tynyt Petroskoihin. Jutun sana-
muodoista voi päätellä, että
vallankumouskomitea viipyi
Kemissä pitemmän aikaa, il-
meisesti useita viikkoja.

Vapaa Karjala kirjoitti 4.
11.1920 uudestaan
pääkaupunkiasista otsikolla:
"Gyllingin kommunistihallitus
/ hakemassa turvapaikkaa - ai-
koo / muuttaa Petroskoista Paa-
deneen". Uutisessa lehti kertoi
rajan takaa saamiinsa tietoihin
nojat, että Petroskoin kom-
munistihallitus on alkanut hor-
jua ja tuntee maan polttavan
jalkojensa alla.

Se on päättänyt lähteä hake-
maan turvallisempaa paikkaa,
koska Petroskoi suurena asu-
sukeskuksena saattaa olla alti-
impi yllätyksille. Tämän
vuoksi kommunistihallitus on
päättänyt muuttaa Petroskoista
Paadeneen, joka on rauhallinen
maaseutukeskus keskellä Kar-
jalaa.

VK:n samassa numerossa
oli vielä viime tiedot:
"Kommunistihallitus siirtymäs-
sä Paadeneen".

Saimme juuri ennen lehden
painamista seuraavia lisätieto-
ja: Petroskoilla nykyään oleva
kommunistihallitus aiotaan ja-
kaa kahtia siten, että Karjalan
kommuunia ts. sitä Karjalan
aluetta, jolla on karjalaisenem-
mistöinen asutus, hoitava halli-

Kirikkö- puolen pojat suksilla

Paatenen Kirikköpuolen eli Pogostan pojat olivat innokkaita hiihdon harrastajia, kuten oheinen kuvakin kertoo. Se on otettu talvella 1942. Takarivissä ensimmäinen vasemmalta on Pekka Jukkinen, toinen vasemmalta Terosen Heikki eli Feodor Terentjev, josta sittemmin tuli ainakin kymmenkertainen N-liiton mestari ja olympiamitalisti. Valkearintainen poika on Pekan veli Juho ja hänen vieressään oikealla Valeri Vanjushkin. Kaikki ovat Kirikköpuolen poikia.

Kuvan lähettäjä Pekka Jukkin (Jukkinen) pyytää samalla välit-
tämään parhaat kiitoksensa kaikille suomalaisille - niin viranomai-
sille kuin sotilaille - jotka olivat vv. 1941-44 Paatenessa. "He
suhtautuivat meihin karjalaisiin niin hyvin ja inhimillisesti, että
sellaisesta elämästä, jota noina vuosina elimme, emme olleet voi-
neet edes haaveilla". Pekka korostaa, ettei tämä kiitos ole vain
hänen, vaan hänen jo tuoniilmaisiin siirtyneiden isän, äidin, siskon
ja veljen toivomus. - SV

tus tulee siirtymään Paadeneen.

Petroskoille jää venäläinen
kommuunihallitus hoitamaan
venäläisasutusten asioita. Mi-
ten bolshevikit ovat suunnitel-
leet eri hallintoalueiden rajat,
siitä ei vielä ole tietoa eikä sitä
liene vielä ratkaistukaan.

Jälkimmäinen uutinen lienee
ollut pelkkä huhu, mutta edelli-
nen liittyi vallankumouskomi-
tean matkailuun. Niin tai näin,

Paatenesta ei kuitenkaan tullut
Karjalan tasavallan pääkaupun-
kia. - SV

1) Jaakko Mäki oli syntynyt
Suomessa Ilmajoen pitäjän
Lahden kylässä. Kansanedus-
tajana 1908-18. Pakeni valtio-
rikossyyteen takia Venäjälle ja
toimi v:sta 1920 Karjalan kom-
muunin tärkeissä viroissa, mm.
taloustrustin puheenjohtajana.
- Likvidoitiin v. 1937.

2) Kudzhijev oli kotoisin Vi-
telen Suurmäen kylästä. Hanen
isänsä Mihail toimi Petroskoin
opettajaseminaarissa karjalan
kielen- ja harjoituskoulun opet-
tajana. - Kudzhijev, joka syr-
jäytettiin jo 1922, edusti suur-
venäläistä sovinistista ryhmää,
joka taisteli katkerasti Gyllin-
gin suomalaisryhmittymää vas-
taan.

Täyden palvelun kirjakauppa

SUOMALAINEN
KIRJAKAUPPA

Ovi lukemattomiin maailmoihin